

Justis- og beredskapsdepartementet

Oslo, 15. august 2021

Deres ref. 21/2861

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG TIL ENDRINGER I STRAFFELOVEN MV. - PÅVIRKNINGSVIRKSOMHET

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 12. mai 2021, om forslag til endringer i straffeloven, straffeprosessloven og politiloven som kriminaliserer samarbeid med fremmed etterretningstjeneste om å utøve påvirkningsvirksomhet.

Rettspolitisk forening er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

Overordnet stiller vi oss bak behovet for et strafferettslig svar på trusselen som beskrives i høringsnotatet, om uønsket utenlandsk påvirkningsvirksomhet i Norge. Vi har imidlertid merknader til lovarbeidet og lovforslaget.

2. Mangelfull utredning

Kriminaliseringsspørsmålet burde vært ytterligere utredet. Forslaget beveger seg i et grenseland mellom Norges behov for beskyttelse mot et nytt trusselbilde og enkeltmenneskers personlige frihet. Det dreier seg om vanskelige avveininger som forutsetter et tilstrekkelig klart regelverk. Lovendringen burde derfor vært underlagt en bredere vurdering, herunder vært til behandling i Straffelovrådet. Notatet slik det foreligger nå bærer preg av å være et hasteforslag. En bredere vurdering kunne medført at utfordringene påpekt nedenfor ville vært imøtekommet.

3. Kriminalisering og skadefølgeprinsippet

Kriminalisering av påvirkningsvirksomhet må vurderes mot skadefølgeprinsippet. Med dette menes, i grove trekk, at det utelukkende er legitimt å kriminalisere atferd som er egnet til å skade, eller skape en fare for skade, på andre enn seg selv. Består ikke denne testen må begrunnelsen for kriminalisering være særlig god. Hensynet bak prinsippet er å ivareta individers frihet og autonomi, i størst mulig grad.

Departementet påpeker riktignok at påvirkningsaktivitet fra fremmede staters etterretningstjeneste kan være skadelig for nasjonal sikkerhet. Som igjen kan ha skadevirkninger for norske interesser. Slik sett begrunner departementet i generelle vendinger hva som må skades, eller utsettes for fare for skade, for å legitimere kriminalisering.

Likevel etterlyser vi en vurdering av kriminalisering av påvirkningsarbeid i lys av skadefølgeprinsippet. At prinsippet ikke er nevnt er problematisk når åpenhet rundt, og eventuelle avvik fra prinsippet, er viktig i en rettsstat.

4. Tilknytning til fremmed etterretningstjeneste

For å forhindre en for vidtgående innskrenkning av borgernes ytringsfrihet er det nødvendig at det fremgår klart av ordlyden at påvirkningsvirksomhet forutsetter et faktisk samarbeid med fremmed etterretningstjeneste. Dette vil bidra til å forhindre at deling av informasjon og meningsytringer, eksempelvis på sosiale medier, blir kriminalisert.

Vi etterlyser imidlertid klarlegging av hva som må til for at det skal foreligge et "samarbeid". Den skjønsmessige vurderingen departementet virker å legge opp til gjør det uklart hvilke tilfeller som omfattes av ordlyden. Bestemmelsen kan da bli vanskelig å forholde seg til. Vi mener derfor begrepet bør klarlegges ytterligere i forarbeidene.

5. Rettsstridsreservasjon

Lovforslaget slik det foreligger nå vil kunne reise en rekke vanskelige spørsmål, som vanskelig løses med en alminnelig rettsstridsreservasjon.

Spesielt kan vurderingen av om det foreligger rettsstridig samarbeid om å påvirke "den allmenne meningsdannelse" skape utfordrende grensdragninger. Selv om forslaget tar sikte på å ramme politiske spørsmål, er ikke avgrensningen tilstrekkelig konkret. Politikk handler om alle aspekter av det daglige liv, herunder også religiøse, juridiske og økonomiske spørsmål. Ordlyden slik den er forslått gir for stort rom for tolking. En alminnelig rettsstridsreservasjon vil ikke klargjøre ordlyden i tilstrekkelig grad.

For å demme opp for slike spørsmål mener vi det bør inntas en mer uttrykkelig rettsstridsreservasjon. Ved at påvirkningen har som formål at en "fremmed stat søker å fremme egne utenriks- og sikkerhetspolitiske mål på bekostning av norske interesser". I motsatt fall blir lovteksten for vid, selv med en alminnelig rettsstridsreservasjon.

6. Strafferamme

Det foreliggende forslaget presenterer et helt nytt straffebud og det er uklart hvor effektivt straffebudet vil bli. I slike tilfeller mener vi av hensynet til rettssikkerhet at det er viktig å gå gradvis frem ved fastleggingen av strafferamme. Det foreslås derfor å sette strafferammen til ett år.

7. Andre former for samarbeid

Vi stiller seg bak departementets vurdering i at forslag til kriminalisering av samarbeidshandlinger i bredere forstand ikke er tilstrekkelig utredet til at det kan fremmes lovforslag. Det foreslås derfor at slikt samarbeid, som går ut over norske interesser, burde utredes av Straffelovrådet.

***

Spørsmål kan rettes til styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen

for Rettspolitisk forening

Elisa Bogaard Vangen, Adrian Idehen og Petter Dines Olsen